

Aluevaltuustoaloite: Kulttuuri vahvistamaan hyvinvointia

Useiden tutkimusten mukaan kulttuuri, taide ja luova toiminta tuottavat hyvinvointivaikutuksia. Nämä vaikutukset jäävät kuitenkin monesti hyödyntämättä sairauksien ja terveysongelmien ennaltaehkäisyssä, sairauksien hoidossa ja niiden kanssa selvitymisessä. Käsitteellä kulttuurihyvinvointi tarkoitetaan ilmiötä, jossa taiteella ja kulttuurilla on yhteyksiä terveyteen ja hyvinvointiin. Lisäksi käsitteellä voidaan viitata alaan, joka tutkii, kehittää ja kouluttaa kulttuurihyvinvointiin liittyvää osaamista ja toimintatapoja. Kulttuuripalveluiden käyttö ja kulttuurinen harrastustoiminta ovat yhteydessä hyväksi koettuun terveydentilaan, hyvään elämänlaatuun sekä matalaan ahdistuneisuuteen ja masentuneisuuteen.

Me allekirjoittaneet ehdotamme, että hyvinvointialueella tulisi suunnitella, miten kulttuurihyvinvoinnin avulla voitaisiin kasvattaa alueen asukkaiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistä sairauksia tai hyvinvoinnin ongelmia.

Hyvinvointialue voi vahvistaa kulttuurihyvinvointia monin tavoin. *Yksi vaihtoehto* on, että kulttuurihyvinvoinnin ammattilainen olisi osana moniammatillisia tiimejä mm. lastensuojelussa, asumispalveluissa, palvelukeskuksissa, perhetyössä, vammaispalveluissa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa, kotihoidossa, kuntoutuksessa, ikäihmisten hoivapalveluissa ja päivätoiminnassa. Kulttuurihyvinvoinnin ammattilainen voi osaamisellaan tukea voimavaralähtöisesti toimintakyvyn ylläpitämistä, luoda yhteisöllisyyttä ja tukea merkityksellisen arjen löytymistä erilaisissa elämäntilanteissa. Tämä voisi synnyttää uudenlaista toimintakulttuuria, mikä puolestaan lisäisi sekä asiakkaiden että työntekijöiden hyvinvointia. Erittäin tärkeää on turvata niiden ihmisten yhdenvertainen oikeus osallistua kulttuuriin, jotka ovat pitkäaikaisen hoivan tai hoidon piirissä eivätkä pääse kotoa palveluiden piiriin. Parhaimmillaan asiakkaiden elämänlaatu paranee, hoitohenkilökunta jaksaa paremmin ja omaisten huoli kevenee.

Toinen vaihtoehto voisi olla, että hyvinvointialue ottaa käyttöön hyvinvointi- ja kulttuurilähetteet tai yhdenvertaista osallistumista lisäävän kulttuuripassin, joita voi saada esim. sote-keskuksista, neuvoloista ja eri sote-ammattilaisilta.

Kulttuuriläheteellä esimerkiksi yksinäisyydestä, lievistä mielenterveysongelmista ja kroonisista kivuista kärsiviä henkilöitä voidaan ohjata ryhmämuotoiseen taide- ja kulttuuritoimintaan. Kulttuurilähetteen vaikuttavuudesta on saatu hyviä kokemuksia Ruotsissa, Tanskassa ja Iso-Britanniassa. Sen on todettu mm. vähentäneen lääkärikäyntejä.

Hyvinvointialueella voisi olla myös kulttuurihyvinvointikoordinaattori osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyörakennetta. Hän tekisi yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, sote-palveluiden järjestämistehtävän, osallisuuden asiantuntijoiden, kuntien ja järjestöjen kanssa. Kulttuurikoordinaattori osallistuisi tiedontuotantoon, vaikuttavuuden arviointiin ja hyvinvointialueen osaamisen kehittämiseen kulttuurihyvinvointiin liittyvissä asioissa. Jos alueelle esim. luotaisiin oma kulttuurihyvinvointisuunnitelma, se mahdollistaisi eri sektorien välisen tavoitteellisen yhteistyön: tavoitteena olisi edistää kulttuurin ja taiteen keinoilla alueen asukkaiden hyvinvointia, vahvistaa kulttuuristen oikeuksien toteutumista kaikille ja kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Lisätietoa:

- WHO: What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? -raportti. Fancourt & Finn (2019).
- Ministerit Annika Saarikko (STM) ja Sampo Terho (OKM) antoivat suosituksen taiteen käytöstä osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja terveyden edistämisestä vuonna 2018.
- THL:n sivustolla: Kulttuuri hyvinvointikertomuksessa - THL
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma (2021). Valtioneuvoston julkaisuja 2021:27. Valtioneuvosto. Helsinki.
- YK:n ihmisoikeusjulistus (1948): "Jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöön niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti." Suomen perustuslaki ja Suomea sitovat ihmisoikeussopimukset toteavat saman.
- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2016), erityisesti 30 artikla: Vammaisten henkilöiden osallistuminen kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun

Sipoossa 2.5.2023. VIHREÄ ALUEVALTUUSTORYHMÄ

Sanna Kivineva
Marketta Ukkola
Pasi Silta-Korpi
Lilli Kahri
Mikko Nieminen

Matti Järvelin